

Dekriminalizacija in diferenciacija prepovedanih drog v EU

Matej Košir*

Članek obravnava z različnih vidikov politiko držav članic EU na področju prepovedanih drog. Dekriminalizacija in diferenciacija prepovedanih drog, ki potekata v zadnjih letih v številnih evropskih državah, se dogajata zlasti v zvezi z razvrščanjem in razlikovanjem prepovedanih drog po vrsti in zaseženi količini ter v zvezi z nezakonito uporabo, posestjo in trgovino s prepovedanimi drogami. Veliko sprememb se dogaja tudi pri določanju alternativnih oblik kaznovanja. Posebej izpostavljena prepovedana droga v teh procesih je kanabis, katerega pravni status spreminja ali pa je že spremenila večina držav članic EU in to v smeri blažjega obravnavanja prestopkov, povezanih s to drogo. Članek izhaja iz predpostavke, da se je represivni model politike na tem področju izčrpal in da v številnih evropskih državah prihaja do zavestnega spreminjanja odnosa do uporabe in posesti prepovedanih drog, zlasti kanabisa. Spremembe naj bi posledično izboljšale trenutno stanje glede uporabe prepovedanih drog, zlasti do tistih uporabnikov prepovedanih drog, ki s svojo razvado ne povzročajo nikakršne škode okolici in so popolnoma neproblematični.

Ključne besede: prepovedane droge, politika do drog, Evropska unija, dekriminalizacija, kazniva dejanja povezana z drogo, kazenske sankcije

UDK: 343.575

1. Uvod

V zadnjih letih so nekatere države članice Evropske unije občutno spremenile obravnavo uporabe prepovedanih drog in posesti za osebno rabo, kar se kaže zlasti v strpnejšem odnosu do uporabnikov t. i. manj nevarnih prepovedanih drog (zlasti kanabisa). Statistični podatki kažejo, da se je uporaba oziroma zloraba prepovedanih drog v obdobju represivnejših ukrepov po vsem svetu znatno povečala, prav tako pa se je znatno povečalo tudi število kaznivih dejanj in prekrškov, povezanih z nezakonito trgovino z drogami, število zasegov in količina zaseženih prepovedanih drog. Kritične in težko obvladljive razmere so spodbudile mnoge evropske države k ponovnemu razmisleku o učinkih svoje represivne politike na področju prepovedanih drog, zlasti pa o njihovem odnosu do t. i. »mehkih«¹ drog (npr. kanabisa).

Prva država, ki se je na nekoliko drugačen način lotila omenjene problematike, je Nizozemska, ki je že v 70. letih prejšnjega stoletja dopustila uporabo kanabisa pod posebnimi pogoji in le v določenih prostorih (t. i. »coffee shopih«²). Nizozemska je bila od vsega začetka tarča silovitih napadov sosednjih držav, zlasti Francije in Nemčije, ki sta več let pritiskali nanjo, naj spremeni svojo, po njunem mnenju »uničujočo«³ politiko, s katero je na svoje ozemlje hote ali ne hote privabljala številne, predvsem mlajše »turiste«⁴ iz vse Evrope in tudi od drugod. Danes lahko ugotovimo, da so jo v svojih ukrepih na področju obravnave kanabisa dohitele ali celo prehiteli mnoge evropske države, ki so še v začetku 90. let prejšnjega sto-

letja veljale za bolj konzervativne na tem področju (npr. Avstrija, Danska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Portugalska, Španija), nekatere države pa so že sprožile postopke, ki v bližnji prihodnosti napovedujejo strpnejšo politiko, zlasti do kanabisa (npr. Belgija, Grčija, Velika Britanija).

Procesi dekriminalizacije uporabe in posesti prepovedanih drog za osebno rabo znotraj Evropske unije vplivajo tudi na Slovenijo, saj se ne nazadnje pospešeno pripravljamo za članstvo v EU. Poleg tega se v slovenski strokovni javnosti in medijih odpirajo pestre razprave o tem, kako urediti odnos do posesti manj nevarnih (t. i. »mehkih«⁵) prepovedanih drog (zlasti kanabisa) za osebno rabo, ter kako izboljšati odnos do neproblematičnih uporabnikov vseh vrst prepovedanih drog, ki naj ne bi bili več prepuščeni strogi obravnavi sodnikov za prekrške.

Ko govorimo o procesu dekriminalizacije v Evropi, moramo upoštevati še eno pomembno podrobnost. Dekriminalizacija, o kateri govorijo v EU, se nanaša predvsem na strpnejši odnos do uporabe in posesti prepovedanih drog za osebno rabo. Uporaba in posest prepovedanih drog za osebno rabo naj ne bi bili več obravnavani kot kaznivi dejanja, za kateri so zagrožene daljše zaporne kazni, temveč naj bi bili uvrščeni zgolj med prekrške oziroma podvrženi različnim upravnim sankcijam, kot so npr. denarne kazni, opomini, odvzemi vozniškega dovoljenja ali orožnega lista ipd. V naši strokovni javnosti in medijih pogosto slišimo, češ, poglejte nekatere države članice EU, kako so zgledno uredile to področje, pozabljam pa na dejstvo, da imamo pri nas takšen »dekriminaliziran«⁶ sistem glede uporabe in posesti prepovedanih drog uveljavljen že od leta 1978. V zadnjih letih je v nekaterih evropskih državah opaziti tudi nekatere druge izboljšave politik (npr. razlikovanje oziroma diferenciacija prepovedanih

* Matej Košir, univ. dipl. politolog, višji svetovalec na Uradu Vlade RS za droge;

drog, široka paleta alternativnih ukrepov kaznovanja), o katerih bi bilo vredno razmisliti tudi pri nas. Kaj torej pomeni proces dekriminalizacije in diferenciacije na področju prepovedanih drog v državah članicah EU?

2. Dekriminalizacija vs. legalizacija

V političnih in strokovnih razpravah o prihodnjih politikah na področju prepovedanih drog, ki so se in se še dogajajo v večini evropskih držav in tudi pri nas, se pogosto nedosledno in nepravilno uporabljata dva pojma. To sta pojma *dekriminalizacija* in *legalizacija*.

Dejanja, ki so dekriminalizirana, niso več podvržena kazenski obravnavi. To pomeni, da organi pregona določenih dejanj ne obravnavajo več kot kazniva dejanja. V povezavi s prepovedanimi drogami se pojem dekriminalizacije običajno nanaša na povpraševanje po drogah, na nakup, posest in uporabo drog. Še vedno gre sicer za nezakonito početje, toda ta dejanja niso več uvrščena v kazenski zakonik. Kljub temu pa so za večino teh dejanj zagrožene različne upravne sankcije, kot so npr. denarne kazni, odvzemi voznškega dovoljenja ali dovoljenja za orožje ali zgolj opomini (EMCDDA, 2001).

Nasprotno pa je legalizacija postopek zakonskega urejanja specifičnih dejavnosti, ki so bile pred ureditvijo nezakonite in podvržene pregonu oziroma precej strožji ureditvi. V povezavi s prepovedanimi drogami se pojem legalizacije najpogosteje nanaša na ponudbo drog, kamor uvrščamo pridelavo oziroma proizvodnjo ter predelavo oziroma prodajo za nemedicinske namene. Legalizacija bi v praksi pomenila, da bi bili uporaba in posest zdaj prepovedanih drog urejeni tako, kot to velja za alkohol in tobak. Tudi v tem primeru pa bi lahko veljali določeni upravni nadzorni ukrepi in predpisi, ki bi bili podprti s kazenskimi sankcijami (npr. ko gre za obvarovanje mladoletnih oseb ali za varnost v cestnem prometu). S pravnege vidika bi bila vsakršna oblika legalizacije prepovedanih drog v nasprotju z veljavnimi konvencijami Združenih narodov s tega področja.

3. Razvrstitve prepovedanih drog v državah članicah EU

3.1 Mednarodno-pravni vidiki

Mednarodno-pravni okvir na področju prepovedanih drog tvorijo tri konvencije Združenih narodov. To so *Enotna konvencija o mamilih*, ki je bila sprejeta v New Yorku leta 1961 (dopolnjena je bila s protokolom 1972. leta), *Konvencija o psihotropnih snoveh*, ki je bila sprejeta na Dunaju 1971. leta, ter *Konvencija zoper nezakonit promet z mamili in psihotropnimi snovmi*, ki je bila sprejeta na Dunaju 1988. leta, s katero so uredili tudi nadzor nad trgovanjem s sestavinami za izdelavo prepovedanih drogih (t. i. prekurzorji). Prepovedane droge

so v konvencijah razvrščene v posamezne skupine od I do IV, delimo pa jih glede na terapevtsko vrednost, tveganje za zlorabo in nevarnosti za zdravje (ELDD, 2002).

3.2 Razlikovanje glede na vrsto in količino zasežene prepovedane droge

Države članice EU, ki so podpisnice vseh treh omenjenih konvencij, večinoma podobno razvrščajo prepovedane droge kot OZN. V nekaterih državah članicah je kaznovanje posesti prepovedanih drog odvisno od vrste obravnavane droge, v ostalih pa zakonsko ne razlikujejo med posameznimi prepovedanimi drogami. Kazni za dejanja, povezana s prepovedanimi drogami, glede na vrsto droge razlikujejo Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija in Velika Britanija. Na Portugalskem razlikujejo le v primerih, ko gre za nezakonito trgovino s prepovedanimi drogami. Zakon torej omogoča sodnim oblastem v omenjenih državah razlikovanje med različnimi prepovedanimi drogami. V ostalih državah, kjer ne poznajo zakonskega razlikovanja med drogami, pa lahko npr. sodniki izrečejo enako kazen za posest kanabisa in heroina. Dejstvo je, da tudi v teh državah obstajajo razlike med zakonodajo in pravno prakso, opazen je trend razlikovanja med posameznimi vrstami prepovedanih drog, ravno tako pa pri izrekanju kazni upoštevajo tudi količino zasežene droge in druge dejavnike (ELDD, 2002).

4. Nezakonita uporaba (uživanje) prepovedanih drog

V zadnjih letih je po vsej Evropi opaziti nove trende pri obravnavanju zlasti osebne uporabe prepovedanih drog. V primerih, ko osebna raba drog ni povezana s nezakonitim trgovanjem oziroma preprodajanjem ter drugimi oteževalnimi okoliščinami, sodne oblasti pogosto ne izrekajo zapornih kazni, čeprav so te v zakonodaji še vedno predvidene. Raje posegajo po različnih upravnih ukrepih, ukrepih zdravljenja in socialne rehabilitacije odvisnikov od prepovedanih drog ipd.

Uporaba (uživanje) prepovedanih drog je pogosto obravnavana povsem ločeno od drugih ravnanj, kot so npr. posest, gojenje, prevoz ali prodaja¹. Uporabo prepovedanih drog zakonsko obravnavajo kot kaznivo dejanje v štirih državah članicah EU (Finska, Francija, Grčija in Švedska), za kar so zagrožene kar stroge kazni. Na Finskem je zagrožena kazen do dveh let zapor ali denarna kazen, s tem da se lahko odpra-

¹ To pomeni, da lahko sodne oblasti obravnavajo kajenje, injiciranje, inhaliranje ali žvečenje kot kriminalno ravnanje ločeno od posesti. V praksi je sicer ti dve ravnanji nemogoče ločevati, vendar pa ju nekatere države zakonsko ločujejo oziroma obravnavajo uporabo kot poseben prestopek.

vi kazni tistim odvisnikom, ki se odločijo za zdravljenje. V Franciji je zagrožena kazen do enega leta zapor in denarna kazen do 3.000 evrov. Odvisniki, ki se odločijo za zdravljenje, so lahko oproščeni sodnega postopka. Sodišče jim lahko odredi obvezno zdravljenje. Direktiva pravosodnega ministra iz 1999. leta priporoča opustitev pregona v primerih, ko gre zgolj za uporabo droge brez drugih resnejših prestopkov. V Grčiji je zagrožena kazen od 10 dni do 5 let zapor in/ali denarna kazen za »neodvisnike«. Za odvisnike je predvideno obvezno zdravljenje. Sodišče lahko odpravi kazni tistim uporabnikom, ki so jih pri uporabi zalotili prvič. Na Švedskem je zagrožena kazen do 6 mesecev zapor ali denarna kazni. Pri osebnih rabi sodniki večinoma izrekajo denarne kazni. Med omenjenimi državami so razlike le v pravni definiciji uporabe, za katero so predpisane tudi zaporne kazni (ELDD, 2002).

Uporabo drog delno prepoveduje sedem držav članic (Belgija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Portugalska, Španija in Velika Britanija). Belgijska zakonodaja izrecno prepoveduje in predvideva kazni le za skupinsko uporabo prepovedanih drog (od 3 do 5 let zapor). Sodišča lahko odpravijo ali zmanjšajo kazni v primeru, če se obtoženi odloči za zdravljenje. Direktiva iz 1998. leta predlaga sodiščem, naj izrekajo najnižje možne kazni, kadar gre za občasno uporabo zlasti kanabisa. Irska in Velika Britanija sicer zakonsko prepovedujeta uporabo pripravljene opija, v praksi pa same uporabe prepovedanih drog ne preganjata. Luksemburška in španska zakonodaja prepovedujeta uporabo prepovedanih drog v javnosti, za kar pa so zagrožene zgolj upravne kazni. Na Nizozemskem je uporaba drog na javnih krajih prepovedana in preganjana, vendar le v nekaterih mestih. Portugalska je pred kratkim uvedla postopek zdravljenja namesto kaznovanja.

Zakonodaja uradno ne prepoveduje uporabe prepovedanih drog v Avstriji, na Danskem, v Nemčiji in Italiji. V prvih treh omenjenih državah zakon ne omenja uporabe drog kot posebnega ravnanja, ki bi bilo lahko preganjano, kar pa v praksi ne pomeni, da je uporaba dovoljena. V Italiji je podobno, le da so dejanja, kot so npr. uvoz, pridobivanje ali posedovanje drog za lastno uporabo, podvržena upravnim sankcijam.

5. Nezakonita posest prepovedanih drog

V Evropski uniji narašča splošni trend razlikovanja med prestopki, ki se nanašajo na osebno rabo prepovedanih drog, in tistimi, ki so povezani z oskrbovanjem z drogo (nezakonita proizvodnja in promet ter omogočanje uporabe). Ko gre za posest droge, se zakonodajalci in sodne oblasti vse pogosteje namesto pregona in kaznovanja odločajo za t. i. zdravstvene in socialne ukrepe. Prestopnik se pogosto lahko izogne obtožbam in zapornim kaznim za manjše prestopke, če npr. vstopi v program zdravljenja in socialne rehabilitacije. Kar v enajstih državah članicah EU morajo sodne oblasti v postopkih pregona posesti manjših količin prepovedanih drog oceniti, ali gre za osebno rabo ali ne. Razlog, zakaj je bil prestopek storjen, je

namreč eden od temeljev pri določanju kazni. Poleg tega dejavnika pa sodišča in sodniki za prekrške vse bolj upoštevajo tudi količino in vrsto prepovedane droge, ko se odločajo za kazni.

Dokaj očitno je, da bodo države članice EU pri obravnavi in kaznovanju posesti prepovedanih drog najtežje dosegle neko skupno politiko, saj se prakse posameznih držav zelo razlikujejo, v nekaterih primerih si celo popolnoma nasprotujejo. Diskrecijska moč sodnih oblasti je namreč zelo široka in odvisna od številnih dejavnikov, npr. zakonodajnih okvirov, okoliščin storitve prestopka (prisotnost odvisnosti od droge), območja storitve prestopka (mesto ali podeželje), količine in vrste prepovedane droge itd. Težko je doseči neka skupna pravila že znotraj ene države, kaj šele na ravni EU. Tudi pri obravnavanju posesti kanabisa obstajajo razlike, čeprav je splošen trend, da se jo obravnava manj strogo kot npr. posest heroina².

5.1 Nekatere skupne značilnosti držav članic EU glede obravnavanja posesti prepovedanih drog

Kljub omenjenim razlikam pa so države članice sprejele nekatera skupna pravila, ko gre za obravnavo odrasle osebe zaradi posesti prepovedanih drog. Prvo pravilo se nanaša na *razlog za storitev prestopka*. Preiskovalni organi poskušajo najprej ugotoviti, ali je šlo za osebno rabo droge ali za prodajo. V nekaterih državah je takšno razlikovanje bolj v drugih pa manj jasno. V enajstih državah članicah (Avstrija, Belgija, Danska, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija in Velika Britanija) je posest za osebno rabo obravnavana kot olajševalna okoliščina pri izrekanju kazni. V Italiji, na Portugalskem in v Španiji je posest prepovedane droge za osebno rabo obravnavana le kot upravni prestopok. V Luksemburgu podobno velja za kanabis. V ostalih državah članicah EU pa se kazni za posest za osebno rabo razlikujejo od opomina, denarnih kazni do krajših zapornih kazni. V štirih državah članicah EU (Finska, Francija, Grčija in Švedska), kjer posest prepovedane droge za osebno rabo ne pomeni olajševalne okoliščine, se sodišča odločajo od primera do primera, ali bodo ukrepala v skladu s kazenskim zakonom ali kako drugače. Pa tudi v teh državah prihaja v zadnjih letih do nekaterih sprememb, zlasti v Franciji in Grčiji. V Franciji so 1999. leta sprejeli posebno navodilo, s katerim so sodnim oblastem priporočili, da kazni, predvidene s kazenskim zakonom, izrekajo le kot zadnjo možnost za posameznike, ki niso storili nič drugega protizakonitega, kot le uporabljali prepovedane droge. Istega leta so sprejeli spremembe

² Za kanabis naj bi bilo splošno znano in celo znanstveno dokazano, da je manj nevarna droga od heroina, kokaina, »ekstazija«, LSD-ja in še nekaterih drugih prepovedanih drog. Vendar pa obstajajo primeri iz sodne prakse, ko je sodnik določil strožjo kazni za posest kanabisa kot za posest heroina, ker je bil pač prestopnik s heroinom odvisnik.

zakonodaje tudi v Grčiji. Zakon po novem obravnava dosti blažje preprodajo manjših količin prepovedanih drog kot organizirano trgovanje z njimi, kar še vedno kaznuje zelo strogo. Spremembe so bile sprejete predvsem v korist odvisnikov, ki so preprodajali manjše količine drog z namenom, da bi zaslužili za lastne odmerke in s tem vzdrževali odvisnost (ELDD, 2002; Boekhout van Solinge, 2002).

Drugi skupni dejavnik za vse države članice je *količina prepovedane droge v posesti*. Manjše količine so običajno bolj pokazatelj posesti drog za osebno rabo kot pa za prodajo oziroma promet. V nacionalnih zakonodajah ni vedno jasno, kje je meja med količino za osebno rabo in preprodajo, zato sodišče ugotavlja okoliščine vsakega primera posebej. Pri tem zelo upoštevajo psihofizično stanje posameznika in se, če ugotovijo odvisnost, raje odločijo za napotitev v programe zdravljenja in drugih oblik pomoči odvisnikom. Problemi pa nastajajo, ko sodišča obravnavajo zgolj občasne oziroma t. i. »vikend« ali »rekreativne« uporabnike prepovedanih drog, ki (še) ne kažejo nobenih znamenj odvisnosti od droge. Takih primerov je v državah članicah EU v zadnjih letih vedno več, njihovo obravnavanje pa je zelo različno.

Sodišča pri izrekanju kazni namenjajo veliko pozornost tudi *vrsti prepovedane droge v posesti*, ki je tretji skupni dejavnik večine držav članic. Znotraj EU velja dogovor o bolj blagem obravnavanju kanabisa (marihuane, hašiša in njenih derivatov) v primerjavi z drugimi bolj nevarnimi prepovedanimi drogami.

Četrti dejavnik, ki na področju prepovedanih drog »združuje« države članice EU, je obravnava *recidivizma* (nagnjenja k ponavljanju kaznivih ravnanj). Ponovna kršitev zakona se šteje kot oteževalna okoliščina tudi v primeru posesti, čeprav je povsem jasno, da bo odvisnik imel prepovedane droge v posesti več kot enkrat v krajšem ali daljšem obdobju.

6. Nezakonita proizvodnja in promet s prepovedanimi drogami

Preprodaja prepovedanih drog je precej pogost pojav med odvisniki, saj si s tem preskrbijo sredstva za svojo odvisnost. Takšna dejanja so obravnavana kot hujša kazniva dejanja v vseh državah članicah EU. V nekaterih državah je osumljenčeva odvisnost obravnavana kot olajševalna okoliščina, poleg tega pa sodišča upoštevajo tudi nekatere druge že omenjene dejavnike, kot sta npr. vrsta in količina preprodajane droge in povratništvo, ki pa je praviloma obravnavano kot oteževalna okoliščina. V vsakem primeru se prodaja prepovedanih drog v vseh državah članicah EU preganja, kazni pa se razlikujejo predvsem od okoliščin storjenega dejanja oziroma bolj od tega, kako organi pregona presojujejo okoliščine v vsaki državi posebej. Kaznovalna politika držav članic EU je glede tega vprašanja zelo različna in skorajda ni mogoče najti nikakršnih skupnih imenovalcev pri dolžini zapornih ali denarnih kazni.

V *Avstriji* so za osnovne prestopke zagrožene kazni do 8 let zapor. Za preprodajalce, ki so člani preprodajalskih skupin, so zagrožene kazni od enega do 10 let zapor, za člane združb, ki so že bili obsojeni zaradi trgovanja z drogami, in člane združb, ki štejejo več kot 10 članov, pa celo od enega do 15 let zapor. Enaka kazen doleti tudi tiste preprodajalce, ki so jih dobili s 25-krat preseženo določeno »veliko količino«³. Za vodje preprodajalskih skupin oziroma organizacij pa so zagrožene kazni od 10 do 20 let zapor. Zakon loči med prekupčevalci in uporabniki, ki drogo sami prodajajo (celo v primerih oteževalnih okoliščin) (ELDD, 2002).

V *Belgiji* je za nezakonit promet s prepovedanimi drogami zagrožena kazen od treh mesecev do petih let zapor in/ali denarna kazen do 2.000 evrov, pri oteževalnih okoliščinah celo od 10 do 20 let zapor, v najtežjih primerih pa tudi dosmrtna ječa. Zakon ne ločuje med preprodajalci in uporabniki, ki drogo prodajajo, da bi zaslužili za svoje odmerke. Kljub temu pa so prestopniki z okrožnico iz 1993. leta razdeljeni na tri kategorije (občasni uporabniki, stalni uporabniki in preprodajalci). Okrožnica ne ločuje med posameznimi vrstami drog.

Na *Danskem* je zagrožena kazen do 2 let oziroma do 6 let zapor v primeru oteževalnih okoliščin (glede na količino zasežene droge), v najhujših primerih pa celo do 10 let zapor. Danska zakonodaja ne razlikuje med preprodajalci in odvisniki, ki prodajajo drogo, kljub temu pa odlok glavnega tožilca predvideva popustljivejše ravnanje pri lokalni prodaji kanabisa za osebno rabo.

Na *Finskem* so zagrožene kazni do dveh let zapor ali denarna kazen, pri hujših prestopkih pa od enega do 10 let, oziroma do 13 let zapor, če se hujši prestopki ponavljajo.

V *Franciji* so od 1992. leta zagrožene kazni do 5 let zapor ali denarne kazni za tiste uporabnike, ki oskrbujejo ostale, da bi zaslužili za lastne odmerke, v primeru oteževalnih okoliščin pa celo do 10 let zapor. Ko gre za člane preprodajalskih skupin, so kazni do 30 let zapor, vodje takšnih skupin pa lahko v zaporu obtičijo tudi do konca življenja.

V *Grčiji* so za nezakonito trgovino s prepovedanimi drogami zagrožene kazni do šest mesecev zapor ali denarne kazni, ko gre za manjše količine za osebno rabo, drugače pa od 5 do 20 let zapor, v oteževalnih okoliščinah pa celo dosmrtna ječa.

Na *Irskem* zakon loči med kanabisom in ostalimi drogami. Trgovanje s kanabisom za osebno rabo se kaznuje z zapornim od 7 let, pri drugih drogah pa je zagrožena celo dosmrtna za-

³ Ministrstvo za zdravstvo je leta 1997 kot »veliko količino« določilo nad 20 gramov THC (aktivna snov v kanabisu), nad 5 gramov heroína, nad 15 gramov kokaina, nad 10 gramov amfetamina in nad 30 gramov »ekstazija«, MBDB, MDE in drugih podobnih substanc.

porna kazen. Zakon ne ločuje med preprodajalci in odvisniki, ki tudi sami prodajajo drogo.

V Italiji je za prekupčevanje s prepovedanimi drogami s seznama I in III (I – opij, kokain, halucinogeni, nekateri amfetamini; III – barbiturati in druge droge, ki hitro povzročajo odvisnost), v prekupčevanje pa spadajo izdelava, uvoz, izvoz itd., zagrožena kazen od 8 do 20 let zapor in denarna kazen, če pa gre za droge s seznama II in IV (II – kanabis; IV – snovi, ki se uporabljajo v zdravstvu) pa od 2 do 6 let zapor in denarna kazen. Za manj obsežno prekupčevanje so kazni še nižje, in sicer od enega do 6 let zapor oziroma od 6 mesecev do 4 let zapor (odvisno od seznama). Kazni za člane prekupčevalskih skupin z najmanj tremi člani so od 10 let zapor naprej, za vodje pa od 20 let zapor. Na podlagi odloka iz 1993. leta morajo policija in sodišča presoditi, ali je bil uporabnik, pri katerem je bila droga najdena, udeležen tudi pri preprodaji, oziroma ali je drogo nabavil zgolj za lastne potrebe.

V Luksemburgu so zagrožene kazni od enega do 5 let zapor. Zakon glede kaznovanja ne ločuje med uporabniki, ki so bili udeleženi pri trgovanju (gojenju, izdelovanju, uvozu, prevažanju, razpečevanju ali posedovanju), in odvisniki, ki so drogo prodajali, da bi prišli do zaslužka za lasten odmerek. V primeru oteževalnih okoliščin je v luksemburški zakonodaji predvidena tudi dosmrtna ječa. Uporabnikom, ki prodajajo droge, so običajno izrečene manj stroge kazni.

V Nemčiji je sistem kaznovanja prometa oziroma trgovine s prepovedanimi drogami precej razčlenjen. Za manjše prestopke (npr. posest, nakup ali prodajo »majhnih« količin drog) je zagrožena kazen do 5 let zapor ali denarna kazen. Za resnejše prestopke so kazni že od enega do 15 let zapor, za najhujše oblike kaznivih dejanj (organizirano trgovanje in/ali uvoz v »večjih« količinah, uvajanje mladoletnih oseb v preprodajo in/ali gojenje, trgovanje ali uvoz itd.) pa celo od 5 do 15 let zapor. Nemška zakonodaja ne razlikuje med preprodajalci in odvisniki, ki drogo tudi sami prodajajo. Doletijo jih lahko enake kazni. Sodišča se samostojno odločijo, ali in kako bodo kaznovala uporabnike, ki gojijo, izdelujejo in uvažajo prepovedane droge za lastno uporabo.

Na Nizozemskem je za uvažanje in izvažanje prepovedanih drog s prvega seznama (opiat, derivati koke, konopljno olje, kodein itd.) zagrožena kazen do 22 let zapor in denarna kazen v višini do 450.000 evrov. Kazni za omenjene prestopke so lahko tudi nižje, če obtoženca hkrati bremeni še kakšna obtožba. Za droge z drugega seznama (pomirjevala in kanabis) pa so zagrožene kazni do 13 let zapor in denarna kazen do 45.000 evrov. Nizozemska zakonodaja loči med prekupčevanjem s prepovedanimi drogami z nesprejemljivim tveganjem in ostalimi drogami, ter med domačim in mednarodnim trgovanjem. Ponavljanje prekrškov se ravno tako lahko strožje kaznuje.

Na Portugalskem je za trgovanje s prepovedanimi drogami zagrožena kazen od 4 do 12 let zapor za droge s seznama I in

II (opiat, koka in derivati, kanabis in derivati, halucinogeni, amfetamini) ter od enega do 5 let za droge s seznama IV (pomirjevala in analgetiki). Ob oteževalnih okoliščinah se najmanjše in največje kazni v vseh primerih povečajo za četrtino. Za vsakogar, ki je povezan s kriminalno združbo, so zagrožene kazni od 10 do 25 let zapor, za vodje teh združb pa od 12 do 25 let zapor. Za manjše količine drog so zagrožene tudi nižje zaporne kazni, ki se razlikujejo glede na seznam (od I do VI). Uporabniki, ki drogo tudi sami prodajajo, so lahko kaznovani z zaporom glede na okoliščine in seznam. Obtoženi velja za uporabnika – prekupčevalca, kadar je količina zasežene droge petkrat večja od dnevnega odmerka.

Sodišča v Španiji običajno izrekajo za manjše prestopke kazni od 4 mesecev do 4 let in dveh mesecev zapor in denarne kazni, oziroma v nekoliko hujših primerih od dveh let in štirih mesecev do 8 let zapor in denarne kazni, v primeru oteževalnih okoliščin pa celo od 4 let in dveh mesecev do 10 let zapor in denarne kazni oziroma od 8 do 14 let in osem mesecev zapor. Za izjemno resne prestopke pa so zagrožene kazni od 10 do 17 let in štirih mesecev zapor in denarne kazni oziroma od 14 let in osem mesecev do 23 let in štirih mesecev zapor in denarne kazni. Takšna kompleksna razdelitev kazni je posledica dejstva, da španska zakonodaja loči med posameznimi vrstami prepovedanih drog, upošteva resnost zdravstvenega tveganja, ki jih te predstavljajo, loči pa tudi med posebnimi okoliščinami trgovanja.

Na Švedskem so zagrožene kazni do treh let, v primeru oteževalnih okoliščin od 2 do 10 let zapor in v primeru ponavljanja prestopkov tudi do 18 let zapor. Švedski zakon določa kazni na podlagi vrste in količine drog, ki so predmet prestopka. Ob presojanju resnosti prestopka sodišča upoštevajo, ali gre za težja in profesionalna dejanja (zlasti pri večjih količinah zaseženih drog), oziroma ali gre za posebno nevarne droge. Izrečene kazni so odvisne tudi od okoliščin posameznega primera.

V Veliki Britaniji je za nezakonito trgovanje s prepovedanimi drogami iz razreda A (metadon, morfij, MDMA, LSD, opij, heroin) zagrožena tudi dosmrtna ječa, za droge iz razreda B (kodein, kanabis, nekateri amfetamini) do 14 let zapor ter za droge iz razreda C (amfetamini, sedativi, benzodiazepini) do 5 let zapor. Kazni za preprodajalce so enake kot za uporabnike. Zakon iz 1997. leta nalaga sodišču, da izreče minimalno kazen 7 let osebi, obsojeni za prestopke v zvezi z drogo iz razreda A, ki je bila v času storitve prestopka polnoletna in že večkrat obsojena za prekupčevanja z drogami iz omenjenega razreda. Kazen je lahko nižja le v primeru posebnih olajševalnih okoliščin za prestopnika.

7. Alternativni ukrepi kaznovanja

Stanje odvisnosti posameznika, ki je obtožen uporabe, posesti in preprodaje drog, po mnenju strokovnjakov močno

vpliva na zagrešitev prestopka. Sodne oblasti takšno stanje praviloma obravnavajo kot olajševalno okoliščino. Zdravljenje namesto kaznovanja postaja v zadnjem času eno od temeljnih načel pri sprejemanju zakonodaj, strategij in programov na celotnem območju Evropske unije. Ta proces kaže na odločenost, da se tistim, ki potrebujejo pomoč za ozdravitev od duševne in telesne odvisnosti, pomaga na drugačen, in njim bolj koristen način. Trend odločanja za zdravljenje in socialno rehabilitacijo storilcev – odvisnikov se v praksi kaže v široki uporabi t. i. »alternativnih ukrepov« kaznovanja. Med te ukrepe sodijo zlasti dejanja sodnih oblasti, s katerimi storilcu-odvisniku namesto denarne ali zaporne kazni odredijo obvezno zdravljenje oziroma mu dajo možnost za zdravljenje odvisnosti, zaradi katere naj bi sploh prišlo do prestopka.

Težnje držav članic EU po uporabi t. i. socialno-zdravstvenih pristopov namesto kaznovanja imajo podlago tudi v mednarodnih pravnih dokumentih s področja prepovedanih drog, zlasti v Konvenciji zoper nezakonit promet z mamili in psihotropnimi snovmi iz 1988. leta in Deklaraciji o smernicah za zmanjševanje povpraševanja po prepovedanih drogah, ki jo je sprejela generalna skupščina OZN na svojem posebnem zasedanju junija leta 1998. Konvencija omogoča državam podpisnicam, da lahko predpišejo zdravljenje, izobraževanje, skrb po končanem zdravljenju, rehabilitacijo oziroma socialno reintegracijo kot alternativo oziroma dodatek h kazni. Tudi deklaracija v 14. členu določa, da morajo države podpisnice »z namenom, da bi podprle ponovno vključitev prestopnikov – uporabnikov drog v družbo, kadar je to ustrezno in v skladu z državnimi zakoni in politiko držav članic, razmisliti o tem, da bodisi kot alternativo zaporu ali kazni ali pa dodatno h kazni za te uporabnike drog organizirajo zdravljenje, izobraževanje, poterapevsko pomoč, rehabilitacijo in ponovno vključevanje v družbo. V tem splošnem okviru je tesno sodelovanje med kazenskim sodstvom ter zdravstvenim in socialnim sistemom nujno potrebno in ga je treba podpirati« (OZN, 1998). V skladu z omenjenima mednarodnima aktoma vse več držav članice EU spreminja svojo zakonodajo v smeri alternativnega kaznovanja osumljencev, ki so odvisni od prepovedanih drog. Pri tem je pomembno tudi dejstvo, da sodne oblasti v postopke zoper osumljence vse pogosteje vključujejo strokovnjake s področij zdravstva in socialnih zadev, kar v preteklosti ni bilo običajno. Namen teh sprememb je zlasti ta, da se odvisnikom omogoči čim hitrejšo okrevanje in vrnitev k življenju brez odvisnosti, ki je marsikaterega posameznika sploh pripeljala v kriminal (ELDD, 2002).

Alternativni ukrepi kaznovanja se v zakonodaji in praksi posameznih držav zelo razlikujejo. V Avstriji morata javni tožilec in sodišče prekiniti kazenski postopek za pogojno dobo dveh let v primerih posedovanja ali pridobivanja majhnih količin prepovedanih drog za osebno uporabo. Če prestopnik potrebuje zdravljenje, je začasna zaustavitev postopka odvisna od njegove pripravljenosti oditi na zdravljenje. Tudi pri drugih prestopkih v zvezi z drogami lahko javni tožilec in sodišče prekineta postopek. Sodišče mora začasno prekiniti

izvršitev kazni za obdobje do dveh let, če ta ne presega dobe dveh let zavora in če se prestopnik prostovoljno odloči za zdravljenje. Če je zagrožena kazen do treh let zavora, lahko sodišče ustrezno nadaljuje s postopkom.

Javni tožilec ima v Belgiji neposredno moč odločanja, ali bo nadaljeval s pregonom ali ne. Prav tako lahko predlaga, da zasvojenega, ki izjavi, da je odvisen od prepovedanih drog, pošljejo na zdravljenje. Tožba je tedaj ovržena, primer pa zaključen. Sodišče lahko določi pogojno kazen, zdravljenje pa je pogosto pogoj za tak korak. Takšne alternativne ukrepe je Belgija uvedla že 1990. leta.

Na Danskem se javni tožilec odloči, ali postopek bo ali ne. Tradicionalni alternativni ukrepi namesto zavora vključujejo začasno odložitev prestajanja kazni in pogojni izpust. Vodstvo zavora sme zapornike preseliti v bolnišnico ali drugačno ustrezno okolje.

Na Finskem lahko javni tožilec in sodišča prenehajo s pregonom ali izničijo kazen, ko se prestopnik prostovoljno odloči za zdravljenje.

V Franciji lahko javni tožilec, sodnik in sodišča odvisnikom ukažejo zdravljenje. Francoska zakonodaja omogoča zdravljenje poleg ali pa namesto kazni. Ta ukrep pogosto uporabijo pri odvisnikih.

V Grčiji lahko odvisnike razglasijo za neprištevne in tako nezmožne prevzemanja moralnih odgovornosti za svoja dejanja. Odvisnike lahko napolijo na zdravljenje v ustanove zaprtega tipa. Čas, prebit v takšni ustanovi, se šteje kot del kazni.

Na Irskem lahko izvajanje kazni preložijo, če se odvisnik prostovoljno odloči za zdravljenje. Če pa je že zaprt, ga lahko tja pošljejo tudi naknadno.

V Italiji lahko tako prefekt kot sodišča poskrbijo za ustrezno zdravljenje in rehabilitacijo za uporabnike drog in odvisnike, ki se prostovoljno odločijo za zdravljenje. Če je kazen manjša od štirih let, se spremeni v pogojno kazen za dobo petih let. Če zdravljenje in rehabilitacija uspeva, se primer običajno zaključuje.

V Luksemburgu lahko odvisnika pošljejo na očiščenje (detoksikacijo). Preiskovalni sodnik lahko na podlagi prijave javnega tožilca odredi takšen ukrep. Če je zdravljenje uspešno, se pregon zoper obtoženca konča. V primerih prostovoljnega zdravljenja se kazen spremeni v pogojno za dobo dveh let. Sodišče lahko odvisniku odredi prisilno zdravljenje. Prestopnike lahko namesto v zapor pošljejo tudi na opravljanje družbeno koristnih del.

Nemška zakonodaja v določenih okoliščinah omogoča opustitev sodnega postopka. Za kazni, nižje od dveh let, lahko obsojdo preklicajo, če je odvisnik na zdravljenju oziroma se

namerava zanj odločiti. Sodišča lahko na podlagi kazenskega zakonika izrečejo tudi zaporne kazni, a to se v praksi zelo redko zgodi.

Na *Nizozemskem* lahko javni tožilec ustavi postopek za odvisnike od drog, ki se prostovoljno odločijo, da bodo odšli na zdravljenje. Sodišče lahko odvisnika tudi prisilno napoti na zdravljenje. V parlamentarnem postopku je trenutno zakonski osnutek, ki naj bi sodiščem dovoljeval, da odvisnike – prestopnike za največ dve leti pošljejo v ustanove zaprtega ali pol-odprtega tipa.

Na *Portugalskem* lahko javni tožilec predlaga zdravljenje, kaznen pa se prestopnikom, ki se prostovoljno odločijo za zdravljenje, preloži. Ukrepu preložitve kazni lahko sodišča dodajo tudi odlok o pogojnem prestajanju kazni.

V *Španiji* javni tožilec ne more izvajati posamičnih poravnjav. Sodišče lahko spodbudi odvisnike, da si poiščejo pomoč. Tistim, ki to storijo, kazni spremenijo v pogojno (če je kazni nižja od dveh let). Španski zakon vključuje tudi ukrepe (kot je npr. omejitev svobode gibanja, prisilno zdravljenje itd.) za tiste odvisnike, ki so za okolico nevarni. Odvisni prestopnik se lahko izogne zaporu po opravljenem zdravljenju in rehabilitaciji, če je preostala kazni nižja od dveh let.

Na *Švedskem* lahko sodišča ukažejo zdravljenje in rehabilitacijo kot del pogojnega prestajanja kazni. Če gre za resnejši prekršek, lahko sodišče (kot alternativo zaporu) izda odlok o pogojnem prestajanju kazni z natančnimi navodili glede zdravljenja (pogodbena zdravljenja). Zdravljenje lahko odredijo tudi upravna sodišča v primerih intenzivne zlorabe alkohola ali drog, kadar nujne pomoči, ki jo zagotavlja zakon o socialni službi, ne morejo zagotoviti.

V *Veliki Britaniji* so sodiščem pri odločanju o kaznovanju prestopnikov, katerih prekrški niso tako hudi, a vseeno ne tako majhni, da ne bi upravičevali kazni, na voljo številne oblike kaznovanja v smislu družbeno koristnega dela. Glavne oblike tega za starejše od 16 let so pogojna obsodba z nadzorom od šestih mesecev do treh let ter program aktivnosti, zasnovan z namenom odvisnika odvaditi nasilnega vedenja in ostalih težav, opravljanje družbeno koristnega dela (seveda neplačanega) od 40 do 240 ur ter kombinacija zgornjih dveh možnosti v eni sami kazni. Leta 1998 so sprejeli dopolnilo h kazenskemu zakoniku, na podlagi katerega lahko sodišča prestopnika brez njegove privolitve pošljejo na zdravljenje, pri tem pa lahko določijo nekatere pogoje zdravljenja (sicer ne vsebinske) in nadzirajo prestopnikov napredek. Redno testiranje glede vsebnosti drog v telesu je tudi sestavni del zdravljenja. Prestopnike, ki bi vztrajno zavračali testiranja, lahko pošljejo nazaj na sodišče in jim izrečejo zaporno kazni. Sodišča lahko na podlagi kazenskega zakonika iz 1991. leta odločbi o pogojnem izpustu dodajo tudi zahtevo, da mora prestopnik na zdravljenje odvisnosti od drog. Postopki zdravljenja morajo biti navedeni. Če se sodišče ne odloči, da je zdrav-

ljenje pogoj, lahko načelnik oddelka za pogojne izpuste uredi, da gre prestopnik na zdravljenje, če si to želi.

8. Pravni status kanabisa (konoplje)

Pravni status kanabisa je eno od najbolj spornih vprašanj v Evropski uniji na področju prepovedanih drog. Čeprav je kanabis uvrščen med prepovedane droge pod nadzorom Združenih narodov in vseh 15 držav članic EU, se ukrepi nadzora nad to drogo med državami zelo razlikujejo. Države članice urejajo nadzor nad kanabisom v skladu s konvencijami OZN ter na podlagi lastnih lokalnih in regionalnih specifičnih okoliščin. Zakonodajno urejanje tega vprašanja v teh državah je zelo raznoliko. Nekatere dopuščajo posest in uporabo kanabisa pod posebnimi pogoji, druge to omejujejo oziroma kaznujejo z upravnimi in denarnimi kaznimi, tretje pa še vedno izrekajo hujše kazenske sankcije (npr. zapor). Kljub velikim razlikam glede obravnave kanabisa, pa je v zadnjih letih vse bolj očitna trend, da se zmanjša preganjanje uporabe in posesti manjših količin kanabisa za osebno rabo (seveda brez drugih oteževalnih okoliščin). Denarne kazni, opomini, pogojne kazni, oprostitve kaznovanja in posvetovanja so »kazni«, ki jih uporabljajo vedno več držav članic EU, čeprav je v posameznih državah prišlo do porasta policijskih obravnjav zlasti uporabnikov kanabisa.

V *Avstriji* se s kanabisom povezani prestopki kaznujejo z zaporom do šest mesecev. Če so izpolnjeni določeni pogoji, se prijava v primerih, kjer gre za manjše količine droge, zavrne. Te pogoje izpolni npr. uporabnik, ki so ga prvokrat zasledili (ELDD, 2002).

V *Belgiji* se lahko storilci, povezani s kanabisom, kaznujejo z zaporom od 3 mesecev do 5 let in/ali denarno kaznijo. Po odloku iz 1998. leta je manj verjetno, da bi bilo posedovanje in gojenje kanabisa za osebno porabo kaznovano. Januarja 2001 se je vlada odločila, da bo uporabo kanabisa dekriminlizirala, kar se v praksi tudi že izvaja.

Na *Danskem* se prestopki, povezani s kanabisom (posest), kaznujejo z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let. Glede posesti majhnih količin kanabisa vrhovni glavni tožilec priporoča, da policija prestopnika izpusti, vendar z opominom.

Na *Finskem* se s kanabisom povezana dejanja, kot so posedovanje ali gojenje, kaznujejo z denarno kaznijo in/ali zaporom do dveh let. Finska zakonodaja je uvedla pojem »zelo nevarna droga« za prepovedane droge, ki lahko povzročijo smrt ali resno ogrozijo zdravje, če oseba vzame prevelik odmerek. Ta definicija se ponavadi ne nanaša na kanabis.

V *Franciji* se s kanabisom povezani prestopki (kot npr. uporaba) kaznujejo z denarno kaznijo ali zaporom do enega leta. Ob prvem prestopku uporabnika opozorijo, če drogo uporablja zgolj občasno in okoliščine ne zahtevajo sodnega pregona.

V *Grčiji* se s kanabisom povezani prestopki kaznujejo z zaporom do 5 let, kar pa lahko prestopnik »zamenja« za obvezno zdravljenje.

Na *Irskem* se s kanabisom povezani prestopki (posest za osebno rabo) kaznujejo z denarno kaznijo ob prvem ali drugem prekršku. Od tretjega prekrška naprej pa gre prestopnik lahko v zapor do enega (skrajšan postopek) ali do treh let (obtožnica).

V *Italiji* se s kanabisom povezani prestopki (kot je npr. posest za osebno rabo) od drugega prekrška naprej kaznujejo z upravnimi kaznimi. Če gre za prvi prekršek, pa osebo le opozorijo.

V *Luksemburgu* se s kanabisom povezani prestopki od aprila 2001 kaznujejo zgolj z denarno kaznijo od 250 do 2.500 evrov. Uporaba kanabisa pred mladostniki, pred ali v šoli ali na delovnem mestu, se lahko kaznuje z zaporom od 8 dni do 6 mesecev.

V *Nemčiji* se prestopki, povezani s kanabisom, kaznujejo z denarno ali zaporno kaznijo do 5 let. Kazni je prestopnik lahko oproščen, če gre za »zanemarljivo majhno« količino, namenjeno osebni porabi. Ustavno sodišče navaja, da četudi so denarne kazni za posedovanje kanabisa v skladu z ustavo, naj dežele (Länder) kazen odpravijo, če gre za manjše količine kanabisa, namenjenega lastni uporabi. T. i. »zanemarljive količine« so v različnih deželah različne: do tri enote (npr. cigarete kanabisa) ali do 6 gramov (4 dežele), do 10 gramov (3 dežele), do 15 gramov (2 deželi), do 30 gramov (2 deželi), do »velikosti škatlice vžigalic« (ena dežela). Posedovanje majhne količine katerekoli droge je kaznivo dejanje, vendar ni predmet pregona ali kaznovanja, kadar ni bila oškodovana tretja oseba, kadar niso vpletene mladoletne osebe, kadar je snov namenjena osebni porabi, in kadar se prestopnik nanaša na »zanemarljivo količino«.

Na *Nizozemskem* se prodaja, gojenje in posedovanje do 30 gramov kanabisa kaznuje z enim mesecem zavora in/ali denarno kaznijo do 2.250 evrov. Za posedovanje več kot 30 gramov kanabisa pa so zagrožene kazni do štirih let zavora, kadar gre za uvoz in izvoz droge, in do dveh let zavora za gojenje, prevoz, prodajo, posedovanje ali shranjevanje droge. Preiskovanje in pregon zaradi posedovanja kanabisa za osebno uporabo (do 5 gramov) se redko izvaja. Prodaja do 5 gramov kanabisa v t. i. »coffee shopih« se ponavadi ne preiskuje. Smernice nizozemske vlade določajo pogoje prodaje kanabisa v »coffee shopih«. Največja dovoljena enkratna zaloga je 500 gramov na »coffee shop«.

Na *Portugalskem* se od julija 2001 s kanabisom povezani prestopki, kot je npr. uporaba in posest do deset dnevni odmerkov, ne kaznujejo več. Uporabnikom, ki imajo v posesti do deset dnevni odmerkov kanabisa, policija drogo zaseže in jih napoti na posebno lokalno komisijo, ki jo sestavljajo od-

vetnik, socialni delavec in psiholog. Ti preučijo vsak primer posebej in se odločijo za ustrezne ukrepe (npr. zdravljenje, opustitev pregona zaradi neredne uporabe kanabisa). Denarne kazni se v tej fazi postopka praviloma ne izrekajo.

V *Španiji* se s kanabisom povezani prestopki, kot sta npr. posest in uporaba na javnih mestih, kaznujejo z upravnimi sankcijami.

Na *Švedskem* se s kanabisom povezani prestopki, kot je npr. uporaba, in kadar gre za majhen prestopnik, kaznujejo z zaporom do 6 mesecev ali z denarno kaznijo. Uporabnike ponavadi denarno kaznujejo, čemur pa se ti lahko izognejo, če se prostovoljno odločijo za svetovanje.

V *Veliki Britaniji* se s kanabisom povezani prestopki, kot je npr. posest, kaznujejo z zaporom do 5 let. Policija lahko prestopnika le opomni, sodišče pa mu namesto zavora lahko naloži plačilo denarne kazni ali pa ga pogojno izpusti na prostost oziroma ga napoti na opravljanje družbeno koristnega dela. Kadar gre za majhne količine, namenjene osebni rabi, prestopnik ponavadi kaznujejo z denarno kaznijo.

8.1 Uporaba kanabisa v medicini

V zadnjem času je v Evropski uniji zelo aktualno tudi vprašanje medicinske uporabe kanabisa. Kanabis je psihotropna snov, ki povzroča razmeroma nizko stopnjo odvisnosti, pri čemer naj bi bila psihična odvisnost močnejša od fizične. Kanabis se v medicinske namene pogosto uporablja kot sredstvo za lajšanje kroničnih bolečin in izčrpanosti pri bolnikih z multiplo sklerozo in aidsom, bolnikih, ki se zdravijo za rakom s kemoterapijami, ter bolnikih z neozdravljivimi boleznimi. Vprašanje medicinske uporabe kanabisa postaja vse bolj pomembna politična tema v Evropi. Prepričanje o njegovih terapevtskih učinkih narašča, poleg tega pa je vedno več uspešno izvedenih kliničnih testov in laboratorijskih raziskav, ki potrjujejo medicinsko uporabnost te prepovedane droge (ICMC, 2001).

Zlasti v Belgiji, Nemčiji, na Nizozemskem, v Španiji, Švici in Veliki Britaniji se na tem področju dogaja največ. Kot zanimivost je treba poudariti, da evropske države niti niso vodilne na tem področju, temveč je glede medicinske uporabe konoplje najbolj napredna Kanada, klinične in laboratorijske raziskave pa najbolj množično izvajajo v ZDA. V Evropi se bistveni premiki na tem področju dogajajo šele v zadnjih dveh letih. V Nemčiji je junija 2000 prišlo do parlamentarne pobude vladi. Na Nizozemskem je poseben urad za medicinsko konopljo začel delovati s 1. januarjem 2001. Marca 2000 je švicarski parlament glasoval v podporo legalizaciji kanabisa v medicinske namene. V Veliki Britaniji je aprila 2000 agencija za nadzor zdravil podprla klinične poskuse v zvezi z zdravljenjem multiple skleroze in drugih nevroloških motenj s pomočjo kanabisa.

9. Zaključek

Odnos do prepovedanih drog, zlasti do kanabisa, se v državah članicah EU in drugod po svetu v zadnjih letih zelo spreminja. Spremembe potekajo večinoma v smeri dekriminizacije uporabe in posesti kanabisa za osebno rabo. »Pionirko« na tem področju (Nizozemsko) so dohitele ali celo prehitile številne države, ki so ne samo s podzakonskimi predpisi ali navodili, temveč z zakonom določile, da uporaba in posest prepovedanih drog nista več kaznivo dejanje, kar še posebej velja v primeru uporabe in posesti kanabisa. Vedno več držav članic EU uvaja tudi t. i. alternativne oblike kaznovanja, s katerimi spreminjajo odnos do uporabnikov drog, zlasti tistih, ki občasno in neproblematično uporabljajo kanabis. V EU postaja vse bolj aktualno tudi vprašanje medicinske uporabe kanabisa.

LITERATURA:

1. Boekhout van Solinge, T. (2002). **Drugs and decision-making in the European Union**. Amsterdam. CEDRO/Mets en Schilt.
2. **Decriminalisation in Europe?** Recent developments in legal approaches to drug use (2001). ELDD Comparative Analysis. Lisbon. EMCDDA (<http://www.emcdda.org/>).
3. **Declaration on Guiding Principles to Drug Demand Reduction** (1998). New York. United Nations (<http://www.un.org/>).
4. **Enotna konvencija o mamilih** (1961). Uradni list SFRJ št. 2/64 – Mednarodne pogodbe.
5. **International Conference on Medicinal Cannabis** (22nd and 23rd November 2001). Reader. The Hague. ICMC.
6. **International Conference on Medicinal Cannabis** (22nd and 23rd November 2001). Report. The Hague. ICMC.
7. **Konvencija o psihotropnih snoveh** (1971). Uradni list SFRJ št. 40/73.
8. **Konvencija zoper nezakonit promet mamil in psihotropnih snovi** (1988). Uradni list SFRJ št. 14/90 – Mednarodne pogodbe.
9. **Protokol o spremembah in dopolnitvah enotne konvencije o mamilih** (1972). Uradni list SFRJ št. 3/78 – Mednarodne pogodbe.
10. **Trends in drug law** (2002). Lisbon. ELDD (<http://eldd.emcdda.org/>).

Decriminalisation and differentiation of illicit drugs in European Union

Matej Košir, Graduate of Political Sciences, Senior Counsellor in the Government Office of the Republic of Slovenia for Drugs, Trubarjeva 3, 1000 Ljubljana, Slovenia

The paper deals with different aspects of the illicit drug policy of EU member states. Decriminalisation and differentiation of illicit drugs, that has taken place in recent years in a number of European countries concern in particular the classification of illicit drugs according to the type and quantity of the seized drug, as well as the illicit use, possession, and trafficking of prohibited drugs. Many changes also have taken place in the use of alternative forms of punishment. One of the illicit drugs which has been particularly exposed to these processes is cannabis; most of the EU member states are in process of changing its legal status or have already changed it in the terms of milder treatment of drug related delinquency. A basic hypothesis of the present paper is that the repressive model of drug policy has been exhausted and that a number of countries have consciously changed their attitudes towards the use and possession of illicit drugs, in particular cannabis. These changes will presumably improve the current situation in relation to the use of illicit drugs and especially the situation of those users of illicit drugs who do not represent with their habit any harm to their surroundings and are thus completely unproblematic.

Key words: illicit drugs, drug policy, European Union, decriminalisation, drug related crimes, criminal sanctions

UDC 343.575